

5. Rappaport, A. Creating shareholder value: a guide for managers and investors [Text] / A. Rappaport. — Rev. and updated ed. — New York: Free Press, 1998. — 205 p.
6. Мартін, Дж. Д. VBM-управління, що базується на вартості: Корпоративна відповідь революції акціонерів [Текст] : пер. з англ. / Дж. Д. Мартін, В. Дж. Петті. — Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2006. — 272 с.
7. Момот, Т. В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління: від теорії до практичного впровадження [Текст] : монографія / Т. В. Момот. — Харків: ХНАМГ, 2006. — 380 с.
8. Скотт, М. К. Фактори вартості: Кер-во для менеджерів з виявлення важелів створення вартості [Текст] : пер. з англ. / Марк К. Скотт. — М.: ЗАТ «Олімп-Бізнес», 2000. — 432 с.
9. Knight, J. A. Value-based management: developing a systematic approach to creating shareholder value [Text] / J. A. Knight. — McGraw-Hill, New York, 1998. — 307 p.
10. Эшуорт, Г. Менеджмент, основанный на ценности: Как обеспечить ценность для акционеров [Текст] : пер. с англ. / Г. Эшуорт, П. Джеймс. — М.: ИНФРА-М, 2009. — 188 с.

ПОКАЗАТЕЛЬ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ СТОИМОСТЬЮ КОМПАНИИ

В работе рассмотрены основные показатели управления стоимостью. Выявлены основные преимущества и недостатки каждого из рассматриваемых показателей. Установлено, что показатель общей отдачи бизнеса является одним из самых эффективных показателей управления стоимостью поскольку точно отражает связь между рентабельностью, ростом и денежными потоками. Разработан новый показатель управления стоимостью, основанный на дисконтировании свободных денежных потоков компании.

Ключевые слова: стоимость, управление стоимостью, денежные потоки, общая отдача бизнеса, управления, эффективность.

Сотников Андрей Викторович, аспирант, ассистент, кафедра финансов, Национальный технический университет «Харківський політехнічний інститут», Україна, e-mail: AndrewSotnikov88@gmail.com.

Сотников Андрей Викторович, аспирант, ассистент, кафедра финансов, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», Украина.

Sotnikov Andrew, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Ukraine, e-mail: AndrewSotnikov88@gmail.com

УДК 657.471

**Герасимович І. А.,
Морозова-Герасимович Н. А.**

ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИКИ ПОБУДОВИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ В УМОВАХ БЮДЖЕТУВАННЯ

Обґрунтовано методичні засади побудови управлінського обліку витрат в умовах бюджетування на прикладі підприємств харчової промисловості України з метою підвищення конкурентоспроможності галузі. Госпрозрахунковий характер діяльності підприємств в сучасних умовах вимагає впровадження жорстких методів контролю за витратами, чому найбільш відповідає їх «бюджетування», як найбільш досконала форма планування і контролю, стосовно виникаючих конкурентних умов і інфляційних процесів.

Ключові слова: управління витратами, бюджетування, центри відповідальності, центри витрат, місія виникнення витрат.

1. Вступ

Система управлінського поопераційного обліку витрат за «місцями виникнення витрат», «центрами витрат» та «центрами відповідальності» в найбільшій мірі відповідає вимогам бюджетування, яке в сучасних умовах стає необхідною умовою контролю за рівнем дотримання нормативів, а, отже, і забезпечує обґрунтоване формування виробничої собівартості по технологічних переділах підприємств харчової промисловості.

2. Постановка проблеми

Управління витратами і собівартістю — найважливіший елемент управління підприємством. Основним складовим цього управління є: визначення рівня витрат та ціни продукції, її рентабельності, побудова внутрішньогосподарських відносин, правомірність та доцільність організаційно-технологічних і технічних заходів.

Особливої актуальності набуває питання обґрунтованості управлінських рішень на рівні виробничих підрозділів. Виходячи з цього, на сьогодні для управління витратами, необхідно мати інформацію не тільки в цілому по підприємству, але й по інших, більш деталізованих, об'єктах обліку витрат, наприклад, таких, як витрати виробничих підрозділів, що допоможе оцінити ефективність роботи цих окремих підрозділів та їх менеджерів. Необхідно мати можливість проаналізувати об'єкти обліку витрат в різних розрізах і з різним ступенем деталізації або укрупнення.

В той же час, на більшості підприємств харчової промисловості, яким притаманна попередільна (постадійна) технологія виробництва продовжує застосовуватися «котловий метод» обліку витрат, замість виділення вказаних переділів як окремих об'єктів обліку.

В зв'язку з цим, виникає необхідність в обґрунтуванні методичних засад побудови управлінського обліку відповідно до вимог бюджетування.

3. Аналіз останніх досліджень та публікацій

Вивчення концепцій з побудови управлінського обліку витрат найбільш видатних представників наукових шкіл, а саме українських — Голова С. Ф., Чумаченка М. Г., російських — Вахрушиної М. А., Івашкевича В. Б., Ніколаєвої О. Є., та зарубіжних — Друрі К., Нідлза Б., Яругової А. та ін. [1–10] свідчить, що ними розроблені найбільш загальні фундаментальні принципи без конкретизації для окремих галузей економіки. А вивчення цієї проблеми стосовно підприємств харчової промисловості України показує, що в цій галузі взагалі відсутня методика побудови управлінського обліку витрат в умовах бюджетування.

Узагальнення теоретичних досліджень провідних вітчизняних та іноземних науковців щодо побудови управлінського обліку витрат на основі концепції «місць виникнення», «центрів витрат» та «центрів відповідальності» допомагає у визначенні методичних засад у цій сфері для ефективного практичного застосування на підприємствах.

4. Мета статті

В даній статті обґрунтовано методичні засади побудови управлінського обліку виробничих витрат при впровадженні бюджетування в системі управління підприємств харчової промисловості.

5. Виклад основного матеріалу

Основною метою управлінського обліку є процес, спрямований на допомогу підприємству у досягненні виробленої бізнес-стратегії в першу чергу шляхом мінімізації (оптимізації) витрат.

Відмінністю системи управлінського обліку перед фінансовим є те, що перша, окрім стандартних об'єктів поглиблених причинно-наслідковими чинниками, включає ще й об'єкти, які генеруються власне самою системою. Зокрема, специфічним прийомом управлінського обліку є бюджетування. Головними причинами, що зумовлюють використовувати бюджетування у системі управлінського обліку є необхідність якісного планування, прогнозування, контролю та мотивації. Бюджетування є специфічним прийомом системи управлінського обліку, та водночас виступає його об'єктом (процес бюджетування) та утворює такі «нові» об'єкти управлінського обліку як:

- 1) бюджетні: «місця виникнення витрат», «центри витрат», «центри відповідальності»;
- 2) бюджетні витрати;
- 3) бюджетні відхилення.

Перша група — це ланки підприємства, що виділені у окрему структурну одиницю або у окремий процес, та які є об'єктом бюджетування. Найчастіше, в управлінському обліку такими центрами стають «центри відповідальності», «центри витрат».

Бюджетні витрати — це сукупність показників витрат затверджених бюджетом для окремо взятого бюджетного центру.

Бюджетні відхилення — це різниця між бюджетними витратами та фактичними показниками витрат за завчасно визначений обліковий період.

Бюджетування — це, з одного боку, процес складання планів і кошторисів, а з іншого — управлінська техно-

логія, призначена для розробки і підвищення фінансової обґрунтованості прийнятих управлінських рішень.

Як управлінська технологія, бюджетування є не тільки інструментом планування. Це ще й інструмент контролю за станом і зміною положення справ з фінансами в компанії в цілому або в окремому виді бізнесу. Тому поряд з бюджетами на наступний період повинні складатися звіти про виконання бюджетів за минулий час, а також зіставлятися планові та фактичні показники. За результатами зіставлення проводиться так званий аналіз відхилень, тобто оцінка рівня відхилень фактичних показників від планових і причин їх виникнення. Відхилення витрат можуть бути позитивними, коли фактичні показники нижче планових, і негативними, якщо фактичні показники перевищують прогнозовані або встановлені раніше. Завдяки специфіці повноважень та «вбудованим» в систему бюджетування механізмам (обліку, контролю, аналізу) будь-які відхилення від планових показників фіксуються не тільки по відповідальній особі кожного «центру відповідальності», але й з деталізацією по «центрах витрат» — машинах, апаратах, агрегатах та «місцях виникнення витрат».

Бюджетні відхилення також можуть бути затверджені і самим бюджетом, як можливі різниці від бюджетних показників — планові бюджетні відхилення.

Сукупність об'єктів, що підлягають управлінському обліку при бюджетуванні у поєднанні із процесом управління утворюють гібридний напрямок — бюджетне управління, що включає в себе як процес бюджетування так і управління господарськими процесами та прийняття рішень.

При постановці бюджетування важливо мати на увазі, що універсальних правил, методів і процедур, суворо описаних в економічній літературі чи закріплених у нормативних актах з бухгалтерського обліку, тут бути не може. Бюджетування — це завжди простір для творчості, оскільки кожне підприємство, будь-яка велика і мала фірма — унікальні і неповторні. А значить, і системи внутрішньофірмового бюджетування в них можуть бути неповторними і унікальними.

Для впровадження бюджетування необхідні не тільки грамотне рішення методологічних проблем з планування і управлінського обліку, але й розробка відповідних організаційних процедур, що регламентують всі питання взаємовідносин окремих структурних підрозділів з керівництвом підприємства або фірми. Адже, на сьогодні для управління витратами, необхідно мати інформацію не тільки в цілому по підприємству, але й по інших, більш деталізованих, об'єктах обліку витрат, наприклад, таких, як витрати виробничих підрозділів, що допоможе оцінити ефективність роботи цих окремих підрозділів та їх менеджерів. Необхідно мати можливість проаналізувати об'єкти обліку витрат в різних розрізах і з різним ступенем деталізації або укрупнення. Тому бюджети розробляються як в цілому по підприємству, так і в розрізі його структурних виробничих підрозділів.

Управлінський облік є інформаційною базою бюджетування, а також однією зі складових бюджетного процесу. Він надає необхідну інформацію як для бюджетного планування, так і для контролю та аналізу виконання бюджету.

Процес бюджетування на підприємстві можна розділити на три головні етапи:

1. Складання планового бюджету.

2. Облік фактичного виконання бюджету.

3. Контроль та аналіз результатів виконання бюджету.

Бюджет виробничого підрозділу підприємств харчової промисловості, яким притаманна попередільна (постадійна) технологія виробництва, це поопераційна технологічна карта витрат, яку потрібно контролювати. Практика свідчить про те, що на підприємстві необхідно побудувати таку систему управлінського обліку, що реєструє факти господарської діяльності за окремими переділами в розрізі операцій технологічного процесу, які необхідні для забезпечення процесу складання, контролю і аналізу розробленого бюджету. Технологічні переділи — це, як правило, окремі цехи, які виступають в ролі «центрів відповідальності витрат».

Організація обліку витрат за «центрами відповідальності» з деталізацією за «центрами витрат» і за «місцями виникнення витрат» базується на управлінському обліку витрат. При цьому, контроль за виконанням показників є суміжним із контролем за виконанням бюджету складеного по відповідному виробничому підрозділу підприємства. Щоб контролювати рівень здійснюваних витрат їх необхідно вести в розрізі операцій технологічного процесу. Поопераційний облік забезпечує як наскрізний контроль і аналіз здійснюваних виробничих витрат, так і найбільш обґрунтоване калькулювання виробничої собівартості продукції.

Найбільш точним, на наш погляд, на рівні виробничого підрозділу, є розгляд бюджетування як системи планування, обліку та контролю за фінансовими, матеріальними та товарними потоками в розрізі «центрів відповідальності» за їх статтями бюджету.

Основними функціями такого бюджету є:

- планування операцій, що забезпечують досягнення цілей підприємства;
- координація різних видів діяльності та виробничих підрозділів; стимулювання керівників всіх рангів в досягненні мети своїх «центрів відповідальності»;
- контроль поточної діяльності, забезпечення дисципліни; розробка основи для оцінки виконання плану «центрами відповідальності» та роботи їх керівників.

Складання таких бюджетів може бути дієвим засобом для стимулювання керівників в здійсненні цілей їх «центрів відповідальності» та, як наслідок, загальних цілей підприємства. Кожний керівник повинен чітко усвідомлювати, що очікується від його «центру відповідальності». Бажано, щоб менеджери приймали участь у розробці бюджету свого виробничого підрозділу, що підвищить стимулюючу роль бюджетів. Така практика участі всіх рівнів управління в розробці бюджетів за підрозділами або функціями носить назву планування за участю виконавців.

У ході обліку витрат за «центрами відповідальності» визначається не тільки обсяги витрат, але й обсяги виготовленої продукції та фінансових результатів.

При цьому, облік виробничих витрат в умовах бюджетування повинен відповідати наступним вимогам управління:

- 1) надавати інформацію для контролю за виконанням бюджетів за кожним «центром відповідальності»;
- 2) забезпечувати детальною інформацією для аналізу «поведінки витрат» в розрізі «центрів витрат» і «місць виникнення витрат».

Аналіз відхилень, між фактично досягнутими результатами і плановими даними бюджету, може допомогти ідентифікувати проблемну область, яка вимагає першо-

чергової уваги та виявити нові можливості, не передбачені в процесі розробки бюджету. Складання бюджетів сприяє вивченню в деталях діяльності всіх підрозділів підприємства і взаємин одних «центрів відповідальності» з іншими центрами в цілому по підприємству.

Отже, можна сформулювати переваги впровадження принципів бюджетного планування, які полягають в наступному:

- щомісячне планування бюджетів виробничих підрозділів дасть більш точні показники розмірів і структури витрат;
- у рамках затвердження місячних бюджетів виробничим підрозділам буде надана більша самостійність у витрачанні з бюджету по оплаті праці, що підвищить матеріальну зацікавленість працівників в успішному виконанні планових завдань;
- мінімізація кількості контрольних параметрів бюджетів дозволить скоротити непродуктивні витрати робочого часу працівників економічних служб підприємства;
- забезпечення режиму суворої економії фінансових ресурсів підприємства, що особливо важливо для виходу з фінансової кризи.

Є типові причини, що можуть привести до зниження ефективності бізнес — процесу бюджетування: неефективна організація процесу виробництва; відсутність реальних нормативів при плануванні витрат; відсутність цільових установок при плануванні. У кінцевому підсумку ефективність процесу бюджетування визначається ефективністю роботи підприємства в цілому.

Для ефективного функціонування бюджетування, облік повинен обробляти інформацію про діяльність окремих цехів-переділів — «центрів відповідальності» та окремих агрегатів, машин, установок — «центрів витрат», з деталізацією останніх за «місцями виникнення витрат», що здійснюють в управлінському обліку.

Синтез бюджетування та обліку витрат за «місцями виникнення» та «центрами відповідальності» утворює специфічні об'єкти управлінського обліку витрат, а саме «бюджетні центри відповідальності». Здійснена нами оцінка «центрів відповідальності», «центрів витрат» та «місць виникнення» допомагає поєднати основні цикли господарської діяльності, господарські процеси та структурні одиниці у складі бюджетних «центрів відповідальності» підприємств харчової промисловості.

Здійснене, для підприємств харчової промисловості, обґрунтування необхідності виділення в системі управлінського обліку таких нових об'єктів обліку як «бюджетні центри відповідальності витрат», в якості яких виступають переділи технологічного процесу виготовлення продукції, за якими здійснюється поопераційний облік витрат, в найбільшій мірі відповідає вимогам бюджетування, адже створює всеохоплюючий механізм контролю за рівнем формування виробничих витрат.

Результати дослідження можуть використовуватися практичними працівниками підприємств харчової промисловості, що займаються впровадженням бюджетування, на базі розширення об'єктів управлінського обліку.

Перспективи подальших досліджень. Вони полягатимуть в узагальненні досвіду відповідності для впровадженого сьогодні бюджетування, рекомендованої системи управлінського поопераційного обліку, що покликана забезпечити контрольною інформацією бюджетування підприємств галузі.

6. Висновки

Запропонована в роботі методика побудови управлінського обліку, на основі поопераційного обліку витрат за «центрами відповідності», «центрами витрат» і «місцями виникнення витрат», по ходу технологічного процесу, забезпечує впровадження бюджетування, одного із найважливіших сучасних методів господарювання на підприємствах харчової промисловості.

Література

1. Вахрушина, М. А. Бухгалтерський управленський учет [Текст] : учеб. пособие / М. А. Вахрушина // ВЗФЭИ. — М.: ЗАО Финстатинформ. — 2000. — 359 с.
2. Голов, С. Ф. Учет и контроль затрат: пути развития [Текст] / С. Ф. Голов, В. И. Ефименко // Бухгалтерский учет. — 1991. — № 11. — С. 8–11.
3. Друри, К. Введение в управленческий и производственный учет [Текст] : пер. с англ. / К. Друри. — М.: Аудит: ЮНИТИ. — 1997. — 56 с.
4. Ивашкевич, В. Б. Бухгалтерский управленческий учет [Текст] / В. Б. Ивашкевич. — М.: Экономист. — 2003. — 618 с.
5. Нидлз, Б. Принципы бухгалтерського учета [Текст] / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэлл. — 4-е изд. — М.: Финансы и статистика. — 1997. — 496 с.
6. Николаева, О. Е. Управленческий учет [Текст] / О. Е. Николаева, Т. В. Шишкова. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Эдиториал УРСС. — 2001. — 350 с.
7. Уткин, Е. А. Управление фирмой [Текст] / Е. А. Уткин. — М.: Акалис, 1996. — 516 с.
8. Чумаченко, М. Г. Управлінський облік в Україні. Бухгалтерський облік і аудит [Текст] / М. Г. Чумаченко. — 2001. — № 6. — С. 43–47.
9. Шим, Д. К. Основы коммерциального бюджетування. Покрокове керівництво [Текст] / Д. К. Шим, Д. Г. Сігел // Абетка. — 2001. — 496 с.
10. Яругова, А. Управленческий учет: опыт экономически развитых стран [Текст] : пер. с польс. / А. Яругова. — М.: Финансы и статистика. — 1991. — 240 с.

ОБОСНОВАНИЕ МЕТОДИКИ ПОСТРОЕНИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА ЗАТРАТ В УСЛОВИЯХ БЮДЖЕТИРОВАНИЯ

Обоснованы методические принципы построения управленческого учета затрат в условиях бюджетирования на примере предприятий пищевой промышленности Украины. Хозрасчетный характер деятельности предприятий в современных условиях требует внедрения жестких методов контроля за расходами, чему наиболее соответствует их бюджетирование как наиболее совершенная форма планирования и контроля, применительно к складывающимся конкурентным условиям и инфляционным процессам.

Ключевые слова: управление затратами, бюджетирование, центры ответственности, центры затрат, места возникновения затрат.

Герасимович Інна Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра бухгалтерського обліку, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Україна, e-mail: gerasiminna@yandex.ru.

Морозова-Герасимович Наталія Анатоліївна, кандидат економічних наук, аудитор, ТОВ «Аудиторської фірми «Консультант», Україна, e-mail: morozova_konsultant@ukr.net.

Герасимович Інна Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра бухгалтерського учета, ГВУЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Україна.

Морозова-Герасимович Наталія Анатоліївна, кандидат економічних наук, аудитор, ООО «Аудиторської фірми «Консультант», Україна.

Gerasyimovych Inna, SHEE «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman», Ukraine,

e-mail: gerasiminna@yandex.ru.

Morozova-Gerasyimovych Natalia, Auditing Firm «Consultant», Ukraine, e-mail: morozova_konsultant@ukr.net

УДК 378.016

Олійник Н. Ю.,
Дяченко К. С.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ WEB-КВЕСТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФІНАНСИСТІВ

У статті описується методика організації Web-квесту «Складання проекту місцевого бюджету за доходами», представлено графічну модель методики, наведено педагогічні умови. Описано алгоритми роботи студентів при виконанні теоретичної і практичної частин Веб-квесту. Наведено висновки за результатами впровадження квесту і визначено напрями розвитку дослідження.

Ключові слова: Веб-квест, компетентність, інтерактивний, активізація, фінансова система, місцевий бюджет, пошукова робота, Інтернет.

1. Вступ

Фінанси — основа сучасного цивілізованого суспільства. Вміння в необхідних обсягах і своєчасно мобілізувати, раціонально розподілити, ефективно та ощадливо використати фінансові ресурси на всіх рівнях економічного господарювання визначає значною мірою ступінь задоволення суспільно-необхідних потреб, рівень життя народу, зумовлюючи перспективи позитивних тенденцій

і напрямів соціально-економічного розвитку держави. Важливою передумовою вдалого розв'язання складних фінансово-господарських взаємин учасників економічних відносин є наявність у країні обізнаних і досвідчених фахівців.

Це вимагає удосконалення системи підготовки майбутніх фінансистів в напрямі максимального наближення учбових занять до реалій фінансово-господарського життя Української держави.